

چگونه برای عید آغاز امامت امام زمان 4 ایده هایی نو و جذاب داشته باشیم؟

□ محمد رضایی آدریانی^۱

پیش درآمد

نهم ربیع الاول، سالروز آغاز امامت امام زمان 4 است. این روز در تاریخ رسالت و امامت؛ در امتداد بعثت‌های انبیا و غدیر ولایت اوصیا، آخرین آغاز مقدس و ملکوتی است. آغازی که به اعتبار آخرین بودنش حامل تمامی ارزش آغازهای مقدس پیشین هم است. و اگر برجسته ترین آغازهای مقدس همانند بعثت پیامبر اسلام ﷺ و یا غدیر خم عیدهایی دینی مهمی هستند؛ این روز هم در مقام آخرین آغاز می‌تواند و بلکه می‌بایست عیدی مقدس و آسمانی باشد ولی متأسفانه ارزش این عید در جامعه شیعه شناخته نشده و در مقایسه با عید نیمه شعبان در مهوریت به سر می‌برد. در حالی که اگر جشن نیمه شعبان جشن و عید امید و انتظار است، جشن و عید نهم ربیع الاول، جشن و عید بیعت و بلکه تجدید بیعت است. برای خارج سازی این عید از مهوریت رسالتی سنگین بر عهده عزیزان و نهادهای تبلیغی و رسانه‌ای و فرهنگی است. چرا که تا این رویداد از زوایای گوناگون مورد بازکاوی علمی و غنی سازی معرفتی قرار نگیرد نباید توقع زایش فرهنگ‌ها و آداب و حضور اجتماعی پر شور و نشاطی را از منتظران داشت. پس پیش نیاز حضور فعال، ایجاد باور مندی به این عید عظیم است و پیش شرط باور مندی ایجاد جریان معرفتی و علمی گسترده و عمیق و متنوع در این موضوع است. ولی به راستی مگر در این موضوع کم آشنا هم زمینه فکر و دانش گسترده است؟

بدیهی است اگر به هر موضوعی با نگاهی انتزاعی و در خلأ نگریسته شود مشکل کمبود محتوا و غیر کاربردی بودن محتوا و یا انحصار آن به گروه خاص و یا تکرار در محتوا بدون نوآوری پیش می‌آید. این در حالی است که می‌توان به همان موضوع از منظر کاربردی-عملیاتی نگریست تا زایش فکری، تنوع فرهنگی و تاثیر گذاری اجتماعی را به همراه بیاورد اما چگونه؟

پرسش جدی این است: که برای غنی سازی تبلیغ و فرهنگ عید نهم ربیع الاول چه باید کرد؟
در این اثر کوتاه تلاش می‌شود ضمن اشاره به روش ایده یابی در علوم و معارف با رویکرد جشن آغاز امامت امام

^۱ . دانش آموخته مرکز تخصصی مهدویت سطح ۳.

زمان 4 در نهم ربیع الاول، برخی از ایده‌های مرتبط هم معرفی بگردد.^۲

در زمینه نهم ربیع الاول در مرحله اول باید به عنوان موضوع اصلی مهدویت دید از آنجا که نهم ربیع الاول بحثی تاریخی- کلامی- حدیثی است باید منابع مرتبط را جستجوی کاملی انجام داد.^۳

مباحثی همانند:

- آغاز امامت امام زمان 4 از جهت واقعه بیرونی

- آغاز امامت امام زمان 4 از جهت مباحث نظری

- مباحث مفهومی مهدویت مرتبط با نهم ربیع الاول همانند: بحث آغاز غیبت و چرایی و چیست و چگونگی آن، بحث بیعت و تجدید بیعت، بحث فرق انحرافی و مدعیان، بحث سازمان وکالت و سازمان نیابت خاصه، ادعیه و زیارات مهدوی،

و....

در مرحله بعد نگاه به نهم ربیع الاول بصورت بین رشته‌ای توجه کنیم و از زاویه برخی از رشته‌های علوم انسانی که با آن زمینه مشترک برقرار می‌کند مورد تطبیق و مقایسه قرار داده تا با کمک این مقایسه، اولین توسعه در موضوع خام و کلی صورت بگیرد. مثلاً:

موضوع اصلی	گرایش علمی	ایده
آغاز امامت از جهت واقعی	دانش تاریخ	گاه شمار تاریخی آغاز امامت به صورت توصیفی و سپس تحلیلی
	مطالعات زنان	نقش بانوان حریم ولایت در تحکیم امامت حضرت
	جغرافیا	جغرافیای تاریخی شیعه و جغرافیای اولین بیعت گران
	منطق مغالطات	مغالطه شناسی مدعیان انحرافی و دشمنان موجود در آغاز امامت
	سیاسی	وضعیت شناسی تقیه در آخرین آغاز امامت در مقایسه با آغازهای امامت امامان پیشین
	سیاسی - اطلاعاتی	مواجهه اطلاعاتی و راهبردهای فریب و ضد فریب بین جبهه حق و باطل در فرایند تولد تا آغاز امامت
آغاز امامت از جهت نظری	کلامی	ادله امامت امام زمان
	عرفانی	چیستی و چگونگی آغاز امامت برای امام پدیدار شناسی آغازهای معنوی در نگاه دینی
	شخصیت شناسی	شخصیت امام پیش و پس از امامت
	کلامی - فلسفی	چرایی و چیستی خاتمیت در وصایت در نگاهی مقایسه‌ای با فلسفه خاتمیت در نبوت
فلسفه تاریخی	فلسفه تاریخی	خاتمیت در وصایت و ارتباط آن با بلوغ تاریخی جامعه شیعه در آستانه غیبت رویکرد بلوغ شناسی جامعه حق در بستر ۲۵۰ ساله آغازهای امامت ۱۲ امام (انسان ۲۵۰ ساله)
		دشمن شناسی و تبیین چرایی غیبت
بحث آغاز غیبت	عرفانی	غیبت امام از جامعه بشری، نجات ولی زمان از شیطنتهای ابلیسی که از معبر شیاطین

۲. البته برای مطالعه بیشتر در دو حوزه ایده یابی و موضوع نهم ربیع، نک به سه اثر از نگارنده با عنوان «عطر میلاد» و «نهم ربیع» نهم^۲ و کتاب «راهبردها و ایده های مهدوی» چاپ مرکز 4ربیع، چرایی، چیستی، چگونگی» هردو چاپ بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای قم

۳. در این زمینه نک: «نهم ربیع الاول چیستی، چرایی، چگونگی»^۳

موضوع اصلی	گرایش علمی	ایده
		انس تجلی پیدا می‌کرد
	مطالعات فرهنگی	غیبت باوری در جامعه شیعه در آغاز دوران غیبت و چالش‌های آن و راهبردهای امام و نواب برای آنها
	عرفانی-کلامی	مقایسه‌ای بین غیب باوری و غیبت باوری
	الهیات	الکوهای غیبت اولیای حق در قرآن و دستاوردهای کلامی آن از جهت شبهه زدائی عامه و تقویت ایمانی خاصه
ادعیه و زیارات مهدوی	تاریخی	کنکاش در ادعیهو زیارات مهدوی‌ای که در زمان غیبت صغرا صادر شده اند و تحلیل چرایی و چگونگی صدور و بازتاب‌های آنها در حفظ معرفتی و رفتاری شیعه در بستر تاریخ
	زبان‌شناسی	بازشناسی کلید واژه‌های اصلی در ادعیه و زیارات مهدوی و پیام‌های آن
	عرفانی	چیستی و چرایی تاکید بر تجدید بیعت در ادعیه و زیارات مهدوی
	اخلاقی	سبک زندگی بیعت محور، از رهیافت ادعیه و زیارات مهدوی ادعیه شناسی بیعت، آنالیز دعای عهد حقوق متقابل امام و شیعه با محوریت تحقق متقابل جدید بیعت
	کلامی-اخلاقی	نقش انس پیوسته و جامع با ادعیه و زیارات مهدوی در تعریف هندسه‌ای کامل از مهدویت و ایجاد بیعتی پیوسته، و زدودن زمینه‌های لغزش و انحراف در دو دوران سخت غیبت و آخر الزمان

آنچه در جدول فوق مشاهده می‌کنید بارش فکری است بر اساس نگاهی کلی به هر یک از دانش‌های مذکور. این در حالی است که اگر در هر دانش فهرستی از ریز موضوعات اصلی استخراج شود (به عنوان نمونه در دانش مدیریت) و آنگاه آن را با مباحث اصلی نه ربيع الاول مقایسه نمود، شاهد ایده‌های فراوان‌تر و جذاب‌تر و کاربردی تری خواهیم بود.

بدین معنا که تصور نشود که در مرحله بالا فرایند ایده یابی به پایان رسیده بلکه ناظر به تنوع مخاطب، نهضت ایده یابی

استمرار پیدا می‌کند. به عنوان نمونه:

وضعیت مخاطب	ایده ها
کودک و نوجوان	زیباشناسی تفویض ماموریتی بزرگ به کودکی بزرگ و آسمانی جاذبه‌های فطری کودکی معصومانه
زنان	گاه شمار تاریخی بیعت گری زنان مسلمان با معصومین در تاریخ اسلام و بازتاب‌های آن بازتعریف معنی و مفهوم بیعت و تجدید بیعت در متن زندگی زنانه نقش‌های جنسیتی و سبک زندگی منتظرانه
اقتصادی اجتماعی	گونه شناسی نقش آفرینی در روز عید بیعت متناسب تفاوت سرمایه اجتماعی و توان مالی و تخصص علمی و استعداد خدادادی
حوزوی	بازخوانی جامع روایات آغاز امامت از جهت کلامی و روایات آغاز امامت امام زمان 4 از جهت تاریخی-سیاسی-اجتماعی
دانشگاهی	مواجهه نابرابر دشمن مبتنی بر قدرت سخت-نرم در مقایسه با قدرت نرم امام عسکری 7 در مسئله مهدویت از تولد تا امامت، و تحلیل نتایج و دستاوردها در کوتاه مدت و بلند مدت
اهلسنت	اثبات عید بودن آغازین روز امامت موعود، از رهیافت توجه قرآن و فرهنگ نبوی به آغازهای مقدس

ایده ها		وضعیت مخاطب
و آسمانی		نوع باور مندی
اثبات ضرورت بیعت ورزی پیوسته با هر زمان، از رهیافت مطالعات انسان شناسی فطری-علمی	دین گریز	
الزامات بیعت ورزی پیوسته از جهت لزوم پیشرفت تاریخی هماهنگ با پیشرفت موازی حق و باطل و ضرورت مهدی یآوری روزآمد در بستر نیازهای زمانه امام و جامعه شیعه	مومنانه	میزان باور مندی
یادآوری حقیقت تشیع از رهیافت لزوم همراهی و پیروی و انس ویژه با معصوم هر زمان و جانشینان او (بیعت ورزی پیوسته تا واپسین نفس)	غافلانه	
تذکار به لزوم شکر نعمت ولایت و انتظار از رهیافت ایجاد نظام اجتماعی اخوت و مواسات و فرهنگ ایثار و نصرت با دیگر مهدی یاوران جهت رشد و ارتقای جوامع مهدی باور	جوامع شیعی	جغرافیای سکونت
تبیین عید بیعت به عنوان عیدی آسمانی که از رها شدگی بشر (پس از خاتمیت‌های ادعایی در ادیان ابراهیمی) جلوگیری کرده و جاذبه آفرینی برای عید بیعت بر محور وجود واسطه فیض آسمانی پیوسته زمینی و انسانی	جوامع اهل کتاب	

همانگونه که مشاهده شد تنوع مخاطب هم در تنوع ایده‌ها نقش دارد. البته در جدول فوق تنها ایده‌های کلی و پراکنده ارائه شد و گرنه در یک نگاه تخصصی می‌توان به یک ایده و موضوع واحد از نگرش تنوع مخاطب نگریست. آخرین مرحله در فرایند غنی سازی ایده، مرحله فرم و قالب و روش است. و از آنجا که هر فرم و قالب اقتضائات خود را می‌طلبد می‌توان شاهد برداشت محصولات متنوعی بود. به عنوان نمونه در مباحث تخصصی خطابی و یا رسانه‌ای مباحث رجالی و حدیثی پر رنگ می‌گردد. ولی در مباحث گاه شماری و یا داستانی توجه به جزئیات مورد عنایت قرار می‌گیرد. نمونه‌ای از ایده‌های معطوف به فرم که بر آمده از به تنوع فرصت‌های پیش روی مبلغ است چنین می‌باشد:

موضوع	فرم	ایده
رویداد تاریخی آغاز امامت	نمایشگاه	استخراج رویدادهای موازی سه گانه «سیاه، سفید، خاکستری» در حفاصل سال‌های پیش تولد امام موعود تا پایان سال اوال غیبت صغری، و آنگاه تهیه گاه شمار تاریخی براساس مدل‌های هنری «time line» ^۴
	داستان	بازخوانی ماجرای تولد تا آغاز امامت از زاویه دید شیعه ایرانی در آن مقطع تاریخی ^۵
	مناظره	بررسی ادله اثبات ولادت و آغاز امامت برای مخاطب غیر شیعه و یا برای رد شبهات وهابیت
فرهنگ سازی و جریان سازی	فعالیت اجتماعی	تشویق گروه‌های اجتماعی تحت نفوذ (هیئات، مدارس، خانواده‌ها و پرسنل ادارات و اصناف و...) به خواندن دعا‌های تجدید بیعت با حضرت (دعای عهد در صبحگاه، زیارت آل یس در شب و شام عید)

۴. تایم لاین یا خط زمان، نمایشگاهی است که بر اساس یک پروسه زمانی سال به سال یا ماه به ماه پیش می‌رود. بر این اساس مجمعه ای از اطلاعات سال به سال یا ماه به ماه یا روزانه یا هفته ای، در مجموعه ای از اویزهای پیاپی که با خط زمان به هم پیوسته اند ارائه می‌گردد. برای آشنایی بیشتر با این روش آن را در موتوهای مرورگر اینترنتی جستجو نمایید. در این زمینه نک: «عطر میلاد» روایتی نو ز داستان میلاد حضرت^۵

موضوع	فرم	ایده
برای جشن نه ربیع	نمایشگاه	تهیه اطلسی مختصر و تطبیقی از جغرافیای شیعه در دوران امام عسکری 7 و دوران غیبت صغری و بیان کمیت و کیفیت امام یآوری سازمان و کالت و جامعه شیعه در آن زمان، با نقشه‌های از جغرافیای شیعه در زمانه کنونی و تهیه قوت‌ها و ضعف‌های هر جامعه (بر اساس روش سوات: SWOT) و تعریف نقش و مأموریت برای تک تک احاد جامعه شیعه از زن و مرد و شاغل و دانش‌آموز بر اساس میزان توانمندی در محدوده ابزارهای رایانه‌ای و... موجود و... تعریف سبک زندگی پیش روی هر شیعه بر اساس نیازهای شیعه و استعدادها و او
جشن خانوادگی	جشن	تشویق به برگزاری جشن‌های عقد و عروسی جوانان شیعه در روز عید نهم ربیع الاول
شعر و مدیحه	شعر و مدیحه	دادن سوژه‌های جالب و جذاب به شعرا جهت تولید اشعار در قالب‌های سرود و شعر آئینی و شعر نو و سنتی و...
خطابه	خطابه	جلسه جشن و سخنرانی شاد و جذاب بر محور حکایات جالب و جذاب امامان با خواص یاران‌شان، از جهت حظی متقابلی که امامان و یاران رشد یافته و برجسته ایشان از همدیگر می‌برده و نشاطی که با هم داشتند.

و در پایان نباید فراموش کرد که نهم ربیع الاول عید تجدید بیعت است. تجدید بیعت از اختصاصات فرهنگ شیعه است. چرا که وقتی در این مکتب امامت و ولایت واقعیت و حقیقتی پیوسته و مستمر باشد، تولی و ولایتمداری مسئولیتی برایشیعیان هم رسالتی پیوسته خواهد بود که همواره باید روزآمد گردد. و همانگونه که روز عید غدیر تجدید بیعتی با امام اولین است، نهم ربیع الاول تجدید بیعتی پیوسته در بستر زمانه غیبت با امام غائب خواهد بود. و این یعنی نشاط و رشدی پیوسته برای جامعه شیعه تا آستانه ظهور.